

CTM: Coöperatieve Tilburgsche Melkinrichting en Zuivelfabriek

(Door: Ton van Schijndel; uit: Perfinpost nr. 130, augustus 2019)

In 1914 werd aan het Wilhelminapark in Tilburg de Coöperatieve Tilburgsche Melkinrichting en Zuivelfabriek (CTM) geopend. De fabriek en de voorbouw, die onder meer bestond uit een directiewoning, een winkel en een melksalon, waren ontworpen door architect Sjef Donders. Het is één van de meest bijzondere voorbeelden in Nederland van bedrijfsgebouwen in Jugendstil en staat op de Rijksmonumentenlijst. Het werd gebouwd door aannemer Henricus Simons (zie afbeelding 1).¹⁾

Afbeelding 1: het gebouw van de CTM aan het Wilhelminapark (ca. 1920)²⁾

Op de gevel is de naam en het beeldmerk van de melkfabriek vermeld (zie afbeelding 2)

Afb. 2: naam en beeldmerk van de fabriek op de gevel³⁾

Op 27 februari 1914 heeft toenmalig burgermeester Raupp de eerste steen gelegd en in september van datzelfde jaar het gebouw geopend.

Bij de opening sprak de burgemeester de hoop uit dat snel alle melkboeren zich zouden aansluiten bij de coöperatie, want dat zou met name goed zijn voor de hygiëne en de volksgezondheid.

Afb. 3: Briefhoofd van de CTM uit 1918²⁾

Op de begane grond bevinden zich houten poortdeuren met panelen en ijzeren deurroosters. Het waren deze poorten die elke dag open gingen voor de boeren en hun melk.

Afb. 4: de perfin CTM op nr. 151 en 153 ⁴⁾

De perfin CTM is voor zover bekend alleen in 1926 gebruikt op de zegels NVPH 151 en 153 (zie afbeelding 4). De perfin op nr. 151 is onlangs ontdekt en staat op de komende PCN-veiling te koop.

Het is onbekend waarom het gebruik na 1926 gestopt is. Onderzoek in het Campina-archief in Den Bosch, waarin CTM-stukken zijn opgenomen, leverde helaas niets op. Er is overigens ook geen poststuk bekend met de naam en adres van de CTM en deze perfin erop.

In een artikel in de Tilburgsche Courant uit 1925 ⁴⁾ is meer te lezen over de productie van deze fabriek (zie ook de afbeeldingen 5 en 6):

"De coöperatieve Tilburgsche Melkinrichting en Zuivelfabriek, die in 1924 bijna 15 1/2 miljoen liter per week verwerkte, uit Tilburg e.o. afkomstig, zorgt op de eerste plaats voor de melkvoorziening onzer gemeente, maar heeft bovendien eene zeer belangrijke boterproductie, terwijl zij de ondermelk en ook een gedeelte der volle melk tot melkpoeder verwerkt, welk product als grondstof gebruikt wordt in de chocolade- en biscuitfabrieken. De boter der Tilb. Coöperatieve Zuivelfabriek werd voor 2/3 direct naar Duitschland geëxporteerd. De in de dorpen gevestigde zuivelfabrieken brengen haar boter in het algemeen op de botermijnen te Roosendaal en 's Bosch, van waaruit zij naar het buitenland wordt geëxporteerd. De Tilburgsche fabriek exporteert bovendien in de wintermaanden volle melk naar de industriesteden van West-Duitschland, terwijl zij bovendien 's winters bijdraagt tot de melkvoorziening van Den Haag en Rotterdam."

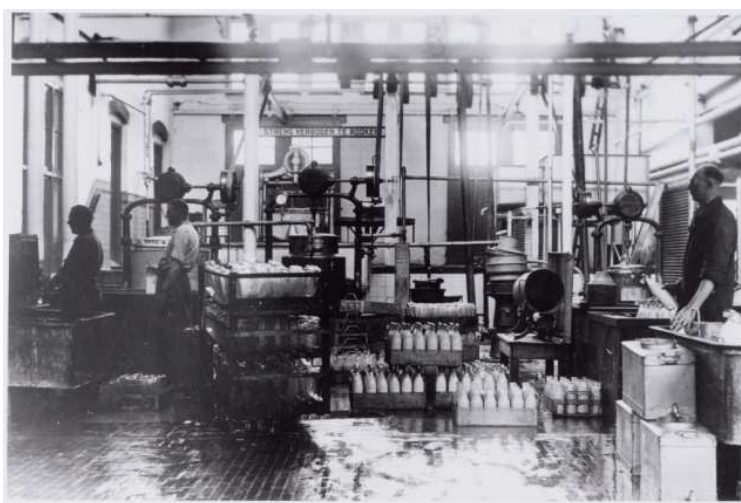
Gezien de opmerkingen in dit artikel over de export naar Duitsland is het niet onmogelijk dat daar nog ooit een poststuk met de perfin CTM opdrukt.

Afb. 5: Advertentie in de Tilburgsche Courant van 31 juli 1926 ⁵⁾

Afb. 6: De ambities van de CTM reikten tot ver over de grenzen, gezien deze advertentie in de Nieuwe Tilburgsche Courant van 23 mei 1931.⁵⁾

Afb. 7: beeld van een productieafdeling van de CTM (foto uit 1936)²⁾

In 1937 verandert architect Jos Donders de winkel en melksalon in kantoor voor directeur en personeel.

Aan de buitenkant is dit zichtbaar: de etalageruiten linksonder zijn vervangen door gewone vensters (vergelijk de afbeeldingen 1 en 8).

Afb. 8: het CTM-gebouw zoals het er nu uitziet³⁾

In de jaren vijftig werd gebruik gemaakt van vrachtwagens om de melkflessen te vervoeren (zie afbeelding 9).

Afb. 9: vrachtwagen van de CTM (ca. 1955)²⁾

Voor het venten van de melk werden in de jaren zestig zowaar elektrische melkkarretjes gebruikt (zie afbeelding 10).

Afb. 10: Elektrische melkcar CTM in 1961. ZM was de afkorting voor Zuid Melk.²⁾

In 1976 werd het bedrijf onderdeel van het Campina-concern.

Vier jaar later werd aan het Wilhelminapark de laatste melk symbolisch in ontvangst genomen door oud-directeur R. Bouwman en in 1981 werd de fabriek gesloten.

Helaas werd het pand niet optimaal gebruikt en droeg Campina het over aan de Gemeente Tilburg. De nieuwe bewoners werden uiteindelijk studenten en junks. Het werd een last van de gemeente en weldra stond het te koop. Het kwam toen in particulier bezit.

In 1994 en 1995 wordt het pand nog een keer verbouwd. De leegstaande productiegebouwen werden gesloopt voor de bouw van wooncomplex 'Stedekesteete' aan de achterzijde.

Daarna diende het als restaurant en ijssalon. Tegenwoordig is in nummer 63 een woonhuis en in nummer 63a een galerie voor glaskunst gevestigd:

Galerie Via Venezia.

Bronnen:

1) Wiki Tilburg, Regionaal Archief Tilburg (<http://wiki.regionaalarchieftilburg.nl>)

2) Beeldbank Regionaal Archief Tilburg (<https://www.regionaalarchieftilburg.nl>)

3)Foto: Ton van Schijndel

4) Nr. 151 staat op PCN-veiling 130; nr. 153 komt uit eigen collectie.

5) Krantenarchief Kon. Bibliotheek, zie www.delpher.nl